

EDUCAȚIA MUZEALĂ - O SOLUȚIE PENTRU SALVAREA MISIUNII UNUI MUZEU MIC

Valer RUS, Director Muzeul „Casa Mureșenilor”

More important than knowledge is imagination.

A. Einstein

Muzeele au ca misiune esențială conservarea, cercetarea și valorificarea unui patrimoniu dat. Acesta din urmă poate fi de foarte multe tipuri, cu grade diferite de atractivitate și spectaculozitate. În general muzeele mici, sau comunitare, nu beneficiază de un patrimoniu bogat, nici la propriu, nici la figurat. Excepțiile nu fac decât să întărească regula. Cu toate acestea, au un avantaj major în relația cu publicul numărul 1, comunitatea locală, și anume gradul de reprezentativitate preponderent. Nu de puține ori s-a constatat că muzeele naționale nu beneficiază de vizitatori din comunitatea proprie, tocmai datorită neatractivității datorate gradului scăzut de reprezentare a valorilor comunitare. Revenind la muzeele mici, sau comunitare, acestea se plâng de lipsa vizitatorilor, lipsă care este motivată adeseori de absența unui patrimoniu valoros. Se pune evident întrebarea: care ar putea fi soluția pentru aducerea și readucerea publicului într-un muzeu mic? Răspunsul pe care îndrăznim să îl oferim este tocmai educația muzeală. Acest răspuns presupune un evident proces de autoevaluare cât se poate de obiectiv al situației reale, evaluarea resurselor proprii (umane, patrimoniale și materiale)

și un dram de creativitate în efortul de valorificare al patrimoniului propriu. Nu ascundem faptul că în activitatea de identificare a posibilelor activități de educație muzeală nu trebuie ignorată experiența acumulată anterior de alte instituții similare, ceea ce înseamnă că într-o primă instanță se pot prelua cu discernământ programele altor muzee cu mai mare experiență în domeniu, fiind însă obligatoriu ca în timp instituția să dezvolte propriile programe de educație muzeală, axate pe valorile patrimoniale proprii.

Scurt istoric

Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov a fost înființat în anul 1968, cu o infrastructură și personalitate limitate (un apartament cu 5 camere la etajul imobilului din Piața Sfatului 25, Brașov, și doar 3 angajați). Un avantaj la reprezentat totuși de la început existența unui patrimoniu material considerabil, format din circa 300 de obiecte și peste 20.000 de documente istorice. Această situație se va schimba radical începând cu anul 1997, când prin dobândirea autonomiei juridice prin desprinderea de instituția mamă (Muzeul Județean Brașov) și prin acordarea unui buget propriu situația s-a dezvoltat într-un ritm

susținut. Prin achiziții imobiliare succesive întreg etajul I al imobilului din Piața Sfatului 25 a trecut în proprietatea statului român, la care s-a adăugat și donația Ștefan Baciu din anul 2004, constând într-un apartament duplex situat pe strada G. Baiulescu nr. 9, cu un patrimoniu de circa 10.000 de bunuri muzeale.

Instituția brașoveană a avut încă din anii '80 ai secolului al XX-lea grupuri de elevi de liceu care făceau practică educațională pe documentele din Arhiva Mureșenilor, sub coordonarea muzeografului Mircea Gherman. Această experiență a fost cu siguranță una memorabilă, ea fiind confirmată de personalități ale culturii românești contemporane precum Caius Dobrescu sau Sorin Matei. Aceștia, alături de colegii lor de generație au avut acces nemijlocit la documente originale de secol XIX precum și la ziarul familiei Mureșenilor, „Gazeta Transilvaniei”.

Noua echipă de muzeografi din anii 2000, aflați sub coordonarea fostului director Sanda Maria Buta au dezvoltat în mod intuitiv o serie de activități muzeale pentru elevi, bazate pe voluntariat și acces gratuit la pachetul de programe reunit sub titulatura „5 pași pentru a fi mai bun”. Acest set de activități muzeale, demarat și sub imboldul colaborării cu Grupul de Inițiativă Locală „Corona” (coordonat de sociolog Angela Dobrescu), consta în 5 ateliere de lucru tematic, organizat sub formă de cercuri, care aveau ședințe săptămânale (în fiecare zi lucrătoare a săptămânii se reuncea un alt cerc), pe următoarele

domenii: istorie, literatură, muzică, artă plastică și teatru. Aceste întâlniri aveau loc timp de 10 săptămâni, suprapunându-se aproximativ peste structura unui semestru școlar. Primii coordonatori de programe au fost: Valer Rus și Ovidiu Savu (istorie), Carmen Andrei și Laura Molnar (literatură), Mihai Gorbonov (muzică), Anca Maria Zamfir (artă), Miruna Văju și Silviu Duică (teatru). Prima dovadă publică a valorificării experienței câștigate în cadrul acestor întâlniri a fost la „Zilele Brașovului”, sărbătoare comunitară a orașului, la care au participat aproape toți cursanții cercurilor de educație muzeală, fie în calitate de actori, fie ca artiști plastici de stradă sau voluntari pentru parade ale costumelor de epocă. Cursanții cercului de artă plastică au avut chiar o miniexpoziție pe una din terasele muzeului, având astfel un moment de consacrare publică a activităților lor. Dintre cursanții cercurilor muzeului cel puțin 2 au devenit studenți ai facultăților de istorie sau de artă plastică și ca urmare a activităților din cadrul muzeului, toți elevii având în general rezultate foarte bune la învățătură. În final, au devenit cu toții primii „prietenii ai muzeului” adevărați, frecventând și astăzi instituția de cultură brașoveană.

Faza profesionistă

Odată trecută faza experimentală a activităților de educație muzeală a sosit momentul profesionalizării acestei activități. Prin solicitări formale ale managementului instituției dar și prin frecventarea

unor cursuri de specialitate organizate de Centrul de Pregătire Profesională în Cultură, activitatea pedagogică muzeală s-a reorganizat și re poziționat. Începând cu anul 2007 sunt oferite în mod constant 6 pachete de programe educaționale pe perioada școlară, care se comasează într-un mare program unitar pe perioada vacanței („Vacanța artelor la muzeu”).

La ora actuală, Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov, cu secția sa de literatură, „Casa Ștefan Baciu”, oferă 6 programe de educație muzeală după cum urmează: „Joc, comunicare, învățare”, „Comunicare și creativitate”, „Copiii restauratori”, „Să citim ziarul străbunicilor”, „Istoria vestimentației în secolul al XIX-lea” și „Poezie și comunicare”. Acestea sunt oferite celor interesați în școlile și liceele brașovene. Programele sunt prezentate profesorilor prin intermediul unor pliante care conțin scurte descrieri ale programelor, imagini din timpul desfășurării lor și datele de contact ale coordonatorilor programelor. Aceste programe se desfășoară în cadrul sălilor de expoziții permanente și temporare, de la caz la caz. În orice caz, cel mai ilustrativ exemplu este cel al Casei „Ștefan Baciu”, în cadrul căreia au loc 2 programe dintre cele 6 amintite anterior, susținute de șeful de secție și de muzeograful care lucrează în cadrul acestei secții. Muzeul, deschis spre vizitare din anul 2006 are doar 3 săli de expoziție permanentă, în cadrul acestora desfășurându-se în mod tradițional doar vizite ghidate și conferințe și simpozioane. Dacă

primele sunt cu intrare plătită, cele din urmă sunt cu intrarea gratuită, fiind utile doar pentru crearea și menținerea unei imagini în sânul publicului elevat brașovean (adeseori și cel care contribuie cu cele mai puține venituri la bugetul instituției). Odată cu introducerea și permanentizarea programelor de educație muzeală, numărul de vizitatori ai muzeului au crescut direct proporțional, putând vorbi la ora actuală de un progres de aproximativ 30%. Aceeași situație se regăsește și la „Casa Mureșenilor”, numărul în creștere de participanți la programele de educație muzeală fiind confirmat în ultimii doi ani. În cazul acestei ultime secții a muzeului se poate vorbi de un număr mult mai ridicat de vizitatori neplătitori de bilet prin găzduirea frecventă și constantă a activităților de tip metamuzeal (spectacole și concerte camerale de muzică clasică, de operă și simfonică, spectacole de teatru dramatic sau păpuși, proiecții de film), precum deja clasicul „Recital de la ora 5” realizat în parteneriat cu Opera Brașov.

Vom prezenta în continuare scurte descrieri ale programelor educaționale ale muzeului brașovean.

Joc, Comunicare, Învățare

Programul educațional-cultural se derulează pe parcursul a patru săptămâni și se adresează elevilor claselor II-IV. Prima întâlnire se desfășoară la sediul muzeului, unde au loc o serie de jocuri interactive, vizionări de filme documentare, legende și mituri despre Brașov. La cea de-a doua vizită elevii vor urma

un curs de modelaj în lut. A treia întâlnire, intitulată „Descoperă muzica”, constă în descrierea și învățarea unor instrumente muzicale neconvenționale, urmând ca în cea de-a patra întâlnire elevii să efectueze o mică excursie prin Cetatea Brașovului.

Ovidiu

Savu

Copiii Restauratori și Conservatori

Cu ajutorul unei prezentări realizate în Power-Point, copiii sunt introduși în lumea scrisului și a suporturilor de scris, a tiparului și a cărții. Vor afla care este procedeul de realizare a hârtiei manuale, care este diferența dintre aceasta și hârtia industrială folosită în zilele noastre. Documente din Arhiva Mureșenilor le vor folosi ca exemple. Copiii vor fi învățați de ce se învechesc cărțile, cum se pot păstra, cum se mănuiesc și, mai ales, cum se repară. Partea cea mai atractivă o reprezintă proba practică, prin care copiii se transformă în mici restauratori. Astfel, fotocopii realizate după documente din arhiva muzeului vor fi deteriorate și apoi restaurate de către copiii participanți la acest program.

La finalul întâlnirii, copiii vor face o vizită în Arhiva Mureșenilor, pentru a vedea cum sunt păstrate și conservate documentele din patrimoniul muzeului nostru. Programul se adresează elevilor din

clasele a III-a și a IV-a. Coordonator de program: Lorena Domocoș

Copiii și Cărțile

Programul propune activități educative pentru elevii din clasele a VI-a și a VII-a, prin care se dorește o apropiere și o înțelegere cât mai profundă a valorilor patrimoniului literar românesc în manieră interactivă a prezentării informațiilor, cu materiale adecvate vârstei participanților, atât prin subiectele tratate, cât și prin atractivitatea materialelor auxiliare. Se urmărește crearea unei metode alternative de educare, bazată pe joc și implicând creativitatea, ingeniozitatea și imaginația copiilor.

Exploatându-se noțiunile de istorie și geografie deja învățate și utilizându-se imagini ilustrative în Power Point, se vor prezenta elemente de istoria scrisului și a tiparului. Elevii vor întocmi primul lor plan de documentare/cercetare. Vor afla, de exemplu, cine a fost Newton sau Perpessicius, vor învăța codul Morse, vor face transliterare din alfabetul chirilic în alfabetul latin. După ce se vor obișnui să scrie cu diacritice la computer, vor redacta articole pentru realizarea ziarului clasei, „Startul copiilor”. Coordonator de program: Carmen Andrei

Să citim ziarul străbunicilor

„Transilvania, Brașov, 22 Mart. Întro cetate așa mare, cum este a noastră, fuserum lipsiți într’asta an de petrecării teatrale - dar’ ce bucurie, când văzurăm din nou teatrul deschis și o societate de

diletanți adunată din junii și din frumoasele cele alese ale cetății jucînd cu îndămănare vrednică de toată lauda!” (G.T., nr. 1, 12 martie 1838)

Pe parcursul unei întâlniri, elevii vor afla informații despre utilizarea alfabetului chirilic în scrierea limbii române în secolele XVI-XIX și despre primul ziar politic al românilor ardeleni – „Gazeta de Transilvania” – tipărit, la începuturi, cu caractere chirilice. În cadrul atelierului, elevii vor primi alfabetul chirilic și o fotocopie din „ziarul străbunicilor” și vor transcrie articolele cu caractere latine și în limbaj contemporan. La sfârșitul întâlnirii, elevii vor fi surprinși să constate că pot citi și ei, destul de ușor, textele vechi. Programul se adresează elevilor din ciclul gimnazial, clasele a VI-a, a VII-a și a VIII-a. Coordonator de program: Marinela Barna

Istoria costumului

„A durat patru ore să mă îmbrac; și apoi a plouat; am comandat trăsura și umbrela și am ajuns la ora 5 la curte, aproape de croitorii mei...” Așa începe jurnalul unui gentleman londonez din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Ceea ce urmează vom descoperi împreună, pe parcursul a trei întâlniri, în care ne vom opri asupra a șase capitole din istoria vestimentației secolului al XIX-

lea: costume feminine, costume bărbătești, pălării, accesorii, coafuri, viața socială.

Parfumul acelor vremuri îl vom putea surprinde prin imagini și-l vom reda prin costumele și accesoriiile pe care le vom confecționa împreună. Programul se adresează elevilor din clasele II-VIII. Persoană de contact: Bianca Micu (și Valer Rus)

Comunicare și creativitate

Cercul de literatură „Comunicare și creativitate”, desfășurat la secția literară „Ștefan Baciuc”, este un program de educație oferit elevilor claselor II-V, prin care se dorește stimularea creativității și a originalității. Programul include cursuri despre poezie, exerciții de scriere creativă și de comunicare expuse prin joc. Oferta noastră cuprinde patru teme:

1. „Ce este poezia?” (modalități de scriere: dadaistă, combinații de sunete, Haiku etc.)

2. „Lectura și cartea” (lectură piese de teatru pe roluri, joaca de-a jurnalistul; scrierea unui afiș etc.)

3. „Comunicarea și „responsabilitatea comunicării” (tipuri de comunicare; exerciții de comunicare non-verbală)

4. „Simbolurile și imaginile. Rolul lor în viață și în artă” (horoscopul; exerciții de scriere creativă) Persoană de contact: Laura Molnar